

Katolikus „lombik”?

Az asszisztált reprodukciós eljárások etikai megítélése igen érzékeny téma, mert az élet továbbadásával és az emberi méltósággal kapcsolatos. Sokan érintettek benne: orvosok és munkatársaik, biológusok, és legfőképpen ma minden ötödik házaspár Magyarországon. Vannak, akik vallásosak, mások kevésbé. A vitában talán még a hívőknek is kérdés lehet, mi a nehézsége a Katolikus Egyháznak a „lombikkal” (ahogy a köznyelv az asszisztált reprodukciós eljárásokat emlegeti), miért akadékoskodik, ha a tudomány ilyen lehetőséget nyújt. Könnyen előfordulhat, hogy amikor közelebbről látjuk a terméketlenséggel küzdő házaspárok szenvedéseit, mi is értetlenkedve állunk az Egyház tanítása előtt: az Egyház minden olyan kezelést támogat, ami nem helyettesíti technikai eljárással a házastársi együttlétet, hanem segíti a természetes körülmények közötti fogantatást, és minden kezelést tilt, amely a fogantatást a méhen kívül vagy olyan eljárással, harmadik személy beiktatásával éri el, ami a házastársi aktust helyettesíti (*DV Nr. 7*). Ez vonatkozik a mesterséges homológ inszeminációra is, és az asszisztált reprodukciós eljárások minden ma ismert formájára. Felmerül a kérdés, miért akadékoskodik az Egyház, ha Isten megadja hozzá a tudást?

A kérdés a papokat és hitoktatókat is érinti: a gyerekek egy része ott van a hittanóráinkon, a szülők a családcsoportjainkban. A témával rendszeresen találkozom, az évente – interdiszciplináris segítő szakemberekkel (pszichológus, nőgyógyász, pap, érintettek) megrendezett – Gyermekre vágyók lelki gyakorlatának kísérőjeként is (*Csepányi, Takács & Eredics, 2020*).

Meddőségről a WHO mai definíciója szerint akkor beszélünk, ha rendszeres, fogamzásgátlástól mentes házaseset mellett egy éven belül nem jön létre terhesség. Ennek számos oka lehet, lelki és fizikai egyaránt, hormonális, életmódi, szervi (sebészi). Az orvostudomány nagyon nagyot fejlődött az elmúlt 25 évben, ezért ma már a meddő párok körülbelül 85%-ánál azonosítható oka van a teherbeesés elmaradásának (ld. pl. *Carson & Kallen, 2021*). Így is marad még legalább 15% ismeretlen eredetű meddőség (több is, mert sajnos idő, pénz és kapacitás hiányában nem végeznek el minden szűrővizsgálatot).

Kézenfekvőnek tűnik az ismeretlen eredetű meddőség mögött különböző pszichológiai okokat feltételezni (pl. *Borsos, 1999, 173*), de ezek kutatásokkal nem bizonyíthatóak. Mindazonáltal az az örömteli tapasztalatunk, hogy az ismeretlen okú meddőséggel küzdő párok egy része lelki gyakorlatunk¹ elvégzése után spontán teherbe esik.

Fontos tudnunk, hogy bár a WHO 1988 óta a meddőséget betegségnek hívja, a Hilgers doktor és munkatársai által kifejlesztett, ún. Természetes Prokreációs Technológia (Natural Procreative Technology) egy összefoglaló, sokféle okkal magyarázható tünetként, állapotként közelít hozzá, ahogy pl. a hasfájás is számos betegség tünete lehet (*Hilgers, 2004*). Sokféle oka lehet a meddőségnek, és számos ok kezelhető és helyreállítható. Az Egyház minden étellel kapcsolatos döntése számos megfontolás után, orvosszakértők, teológusok és filozófusok bevonásával történik (ld. pl. az Egészségügy Pápai Tanácsa).

A Katolikus Egyház orvosokkal karöltve keresi azt a lehetőséget, amely az adott személy konkrét esetében segít abban, hogy megtalálják a meddőség valódi okát és helyreállítsák a természetes megtermékenyülés lehetőségét. Ezért kiáll a Természetes Prokreációs Technológia (NaPro) és a Fertility Education & Medical Management (FEMM) mellett, mely erre a helyreállító orvoslási elvre épül.² E technikák lényege nem a meddőség tüneti kezelése a nemzést helyettesítő mechanizmussal, hanem a szervezet egészséges reprodukciós működésének visszaállításával a természetes körülmények közötti megtermékenyülés lehetővé tétele. Vagyis a meddőség okának részletes kutatása, és ha megvan az ok, annak gyógyítása. Szent VI. Pál pápa a *Humanae vitae* enciklikával olyan folyamatot indított el, amely az asszisztált reprodukciós módszerek fejlődésével és alkalmazásával szemben megőrizte a holisztikus szemléletű oki terápiát a reprodukzív medicinában (*Doroski, 2014*).

Jó volna Magyarországon is létrehozni egy olyan központot, ahol az asszisztált reprodukciós technikák helyett a természetes megtermékenyülés lehetőségének esélyeit javítják, gyógyítva a terméketlen állapotot előidéző problémát, nem csupán egy szervrendszert, hanem az egész embert testestül-lelkestül figyelembe véve, annak társadalomba ágyazottságával és spiritualitásával együtt. A Keresztény Családi

¹ <https://bizdramagad.hu/cikk/ahol-isten-jelen-van-ott-elet-fakad>

² További információk a cikluskovetes.hu oldalon.

Centrum a Budai Irgalmasrendi Kórházban egy ilyen kísérlet: nem végeznek mesterséges megtermékenyítést, viszont az ide érkezők egyedi bánásmódban részesülnek, figyelembe veszik életmódjukat, szükség esetén erre vonatkozó segítséget is kapnak, holisztikus szemléletben. Újabban a Semmelweis Egyetem Szülészeti és Nőgyógyászati Klinikája is teret ad a rekonstruktív reprodukatív medicinának, ahol azokat fogadják, akik természetes úton, asszisztált reprodukciós technikák alkalmazása nélkül, a természetes fogantatás lehetőségének helyreállításával akarnak élni.³

A TÉMA SZEREPLŐI

Témánk – mint az életet érintő kérdések általában – erős érzelmet hoz felszínre: az érintett házaspárokban tehetetlenség és düh jelenhet meg, mely abból a csalódottságból fakad, hogy miközben az állam támogatja a mesterséges megtermékenyítést, az Egyház behúzza a féket. Van, aki úgy érzi, megfosztották több gyermektől, hogy megbélyegezték, vagy annyira vágyott gyermeke fogantatását bemocskolják. Sok házaspárt nehezen érint, hogy kortársaiknál már több gyermek született, őket pedig kérdezzetik a templomi közösség tagjai, miért nem vállalnak gyermeket, hiszen „ma már minden megvalósítható”. Nehéz elmenni egy idő után keresztelőre, a gyermekekre váró pár lassan kiszorul addigi közösségből, mások lesznek a problémáik. Gyakran irigység, vádaskodás (kinek a hibája, vagy épp megteszünk-e mindent?), gyász jelenik meg életükben. Látjuk számos szentírási történetben, hogy a gyermek utáni vágy szinte az örületbe kergeti az asszonyt (Ábrahám és Sára, Izsák és Rebeka, Hanna és Elkána, Zakariás és Erzsébet), és a férfiakat is nyomasztja.

Fontos megjegyeznünk: míg a társadalomban a reprodukcióhoz való jog létezik, addig az Egyház ilyet nem ismer, mert a gyermekekre mint Isten ajándékára (vö. *126. zsoltár*) és nem mint jogra, tulajdonra vagy birtokra tekint. Isten az, aki minden életet ajándékozik. Ez egy olyan értelmezési különbség, ami már az elején megnehezíti a párbeszédet.

³ Ld. <https://www.google.com/search?q=RRM+Semmelweis&oq=RRM+Semmelweis&aqs=chrome..69i57j33i160l2.13410j0j15&sourceid=chrome&ie=UTF-8> (Utolsó megtekintés: 2022. november 11.)

Így találunk olyan orvosokat, akik miközben saját rendszerükben az élet továbbadásáért küzdenek, nem értik, miért követnének el bűnt, főleg, ha minden megtermékenyített petesejtet beültetnek (már ha tényleg létezik ilyen – ezt azért nehéz elképzelni, mert az ovulációindukció mellékhatásait csökkentendő inkább több petesejtet nyernek és termékenyítenek meg, legfeljebb 2-3-at ültetnek be, a maradékot fagyasztják, ha nem maradnak meg a beültetettek, újabb ovulációindukció nélkül lehet a következőket beültetni).

Az Egyház nem megkérdőjelezi, hanem tanítja, hogy a gyermek Isten ajándéka. De szeretné, hogy ne kelljen senkinek sem találkoznia azzal a kérdéssel, hogy „engem a szüleimből raktak össze, ők terveztek meg, vagy Isten akarta, hogy legyenek”? Nem kételkedünk abban, hogy létünk Isten szeretetének bizonyítéka. Ez nem a mi kérdésünk. És szeretnénk, ha ez nem lenne kérdés senkinek, a „lombikbábiknak” és hozzátartozóiknak sem.

NEHÉZSÉGEK A SZÁMFELETTI EMBRIÓKON TÚL

Az asszisztált reprodukciós eljárásoknál a „számfeletti embriók” csak a leglátványosabb, de nem az egyetlen probléma. Szörnyű kifejezés a „felesleges”, „számfeletti embrió”, ugyancsak bizarr a hűtőben akár húsz éve beágyazódását váró zigóta is. E zigótalétben az adományozhatóság vagy megsemmisítés lesz az egyébként emberi ajándékozhatóság és önajándékozás alternatívája. Az Egyház óvakodik a mesterséges szelekció gondolatától – kinek szabad élnie, kinek nem – vagy legyen szó akár a hímivarsejtek előkezeléséről, alakjuk, mozgásuk alapján való válogatásától. Ha egy ember határozza meg, morfológiai vagy életképességi jegyek alapján egy másik emberi személy méltóságával bíró lényről, hogy élhet-e, az korábban sem hozott jót a történelemben. De ha mindegyik embriót beültetik is, a szülők távol vannak egymástól a foganás pillanatában, ezáltal a legszemélyesebb, legintimebb közösség helyett személytelen eljárássá válhat az élet továbbadása. Az Egyház szerint nem létezik a gyermekhez való jog, mert a gyermek ajándék. Joga van szülei szerető ölelésének biztonságában foganni. Ki szabad-e tenni egy kapcsolatot, egy asszonyt az ovulációindukció szövődményeinek (petefészek- vagy mellrák, korai klimax, hangulatingadozások)? Mennyire

személyes vagy személytelen egy ilyen eljárás, ez hogyan hat a résztvevőkre? Mennyire bántja a család integritását a harmadik személy, aki nem Isten, de ott van? Megengedhető, hogy az apa távol legyen gyermeke megfogásakor?

DOLOGIASULÁS ÉS MÉLTÓSÁG

A szülők ivarsejtdonorként, az embrió tulajdonként, jó vagy rossz minőségüként a dologiasulás veszélyébe keverednek. Az embrió a szülők tulajdona a jog szerint, ha a folyamat közben a szülők elválnak, az asszony csak a volt férj engedélyével hordhatja ki gyermekét. Az embrió örökölhét is..., de megszületnie szabad? Egyik ember vagyontárgya a másinak csak a rabszolgatartó társadalmakban volt. És persze, a legnagyobb higgadtsággal tegyük fel azt a kérdést is, hogy számfeletti embriók esetén, ha nem sikerül kutatás céljaira felajánlani (közülünk ki ajánlaná magát élete hajnalán kutatás céljaira?), és donornak sem akarják tulajdonukat az ivarsejtjeik gazdái, vajon kitehetnek egy laboráns munkatársat annak a ténynek, hogy évente egyszer alkohollal vagy cukoroldattal megsemmisítse őket? (Keresztes, 2017.)⁴ Tényleg ezt megtehetik a tulajdonosok másokkal? És embrióikkal?

Nem az a kérdés, hogy mikortól, hanem az, hogy egyáltalán szabad-e embriót létrehozni mesterséges körülmények között! A Hittani Kongregáció *Dignitas personae* instrukciójának 16. pontja szerint „a vágódás jogos, de a vágynak nem adhatunk abszolút elsőséget. A gyermek utáni vágy nem igazolja az utód előállítását, mint ahogy a vágy, hogy ne legyen gyermeke valakinek, nem igazolja a megfogant élet elpusztítását.” (DP 16.) Sok mindent tud a tudomány, és talán a legnagyoszerűbb az az alázata, amikor képes belátni azt, hogy nem minden tehető meg feltétlenül, még akkor sem, ha egyébként kivitelezhető lenne. Az Egyház a mesterséges reprodukciós eljárásokat nem azért kérdőjelezi meg, mert mesterségesek, hanem az emberi személy eredete, test-lélek volta miatt. A reprodukció helyett az istenképű ember esetében a prokreációt hirdeti. Az emberi utódnemzés nem választható szét a személyességtől: annak folyamatában nem pusztán ivarsejtek egyesülnek, hanem két ember teste és lelke is. Vagyis az emberi utódnemzés lelki folyamat is, amit a technika nem tud pótolni.

⁴ Vö. Keresztes Ilona beszélgetése Varga Erikával a Vendég a háznál c. rádióműsorban 2017. jan. 30–31-én.

FERENC PÁPA NYILATKOZATA

Ferenc pápa a következőket mondta az olasz katolikus orvosok egyesületének 70. évfordulóján, 2014-ben elhangzott beszédében:

„Az uralkodó gondolkodás időnként »hamis könyörületet« ajánl, olyat, ami abban hisz, hogy az abortuszokat támogatni a nőknek segítségnyújtást jelent; hogy eutanáziát igénybe venni méltóságteljes cselekedet; *hogy tudományos áttörés gyermekeket »gyártani«*, és *úgy tekinteni rá, mint jogra, és nem mint ajándékra, amit elfogadunk*; vagy kísérleti nyulakként használni emberéleteket, azt feltételezve, hogy ezzel megmentünk másokat. [...]

Az étellel való kísérletezés korában élünk. Ez azonban rossz kísérlet. Gyermekeket gyártani ahelyett, hogy ajándékként fogadnánk el őket – ahogy említettem. Az étellel játszani. Legyenek óvatosak, mert ez a Teremtő elleni bűn: a Teremtő Isten elleni, aki a dolgokat így alkotta meg.” (*Ferenc pápa, 2014. nov. 15.*)

AZ ANIMÁCIÓ KÉRDÉSE

Az ó- és középkorban újra és újra felmerülő kérdés szerint a lelket Isten csak később teremti bele a szövetbe, s amíg nincs lelke, nem emberi személy, mert az ember test és lélek. Ma is valljuk, hogy a lelket Isten közvetlenül teremti az emberbe, és minden ember egyedi, egyszeri és megismételhetetlen (még ha technikailag klónoznák is, a klónozott ember is egyedi lenne a lelke miatt, illetve pl. a mitokondriális DNS-ben is lennének különbségek). Lélek nélkül a szövet nem ember – mondhatnánk. Mégis embernek kijáró méltósággal bánnak vele, legalábbis a Semmelweis Egyetem Anatómiai-, Szövet- és Fejlődéstani Intézetében, a Kórbonctani Intézetben és az Igazságügyi Orvostani Intézetben is medikusként ezt tapasztaltam 1996–2004 között. Persze, tartósítják a tetemeiket, illetve tudományos célra felhasználják. Mondhatnánk, hogy az embriók esetében sincs másként, csak ott nem formalinnal, hanem fagyasztással (cryoconservációval). Ma már egész kis hibaszázalékkal nyerhető a számfeletti embriók fagyasztott mintáiból jó minőségű embrió. Bocsánat, miről beszélünk? Vagy kiről? Élő szervezetről, és ha engedik megszületni, később ugyanazon DNS-állomány alapján történik a személyazonosítás, mint amivel már most, lefagyasztott vagy fölengedett zigóta

korában is rendelkezik. Személyazonosítás... mégis a lefagyasztott embrió jogilag a szülő tulajdona lehet. Egy másik emberi személy kiválaszthatja, hogy éljen-e tovább vagy sem. Ha valahol nem semmisítik meg 5-10-20 év múlva, csak fagyasztva tárolják, merre visz az élete egy ilyen embriónak? Az *embryo* szó egyébként görög eredetű: en = belül, brüo = virágzik szavak összetételéből keletkezett. Az emberi személy méltóságával rendelkező élőlényre (DNS-mintájával személyazonossága igazolható) rossz konnotációval bír a „számfeletti” vagy „felesleges” kifejezés ugyanúgy, mint a „jó minőségű” és a „nyerhető” szavak is. Ha most csak az animáció elvét nézzük, és feltesszük, hogy a lélek nem zigóta kora óta van jelen, akkor is elvárható lenne az emberi méltóságnak kijáró tisztelet a potenciális embernek is.

Az animáció kérdéséhez egyébként: a direkt animáció elve – miszerint az embrió megfogásától kezdve rendelkezik emberi lélekkel – Hippokratésztől származik. Szerinte az embrió a spermium anyaméhben való kicsapódásából jön létre. Az embrió szerinte a menstruáció elmaradásával ki nem ürülő vérből alakul ki (*Sgreccia–Laffitte, 2006*).

Hippokratész nem kételkedett a kezdetekben. Arisztotelész szerint a férfi magzatok a 40., a női magzatok a 80. napon kapják meg a lelket. Emögött az a gondolat húzódik, hogy egy darab amorf szövet nem lehet a lélek hordozója, csak egy szervekkel rendelkező, megformált test. Egészen 1827-ig, amíg Karl-Ernst Von Baer felfedezte a petesejtet, illetve a megtermékenyítés mechanizmusát, és hogy az emberi test kialakulása nem véráldással, hanem a petesejt megtermékenyítésével és beágyazódásával kezdődik, sokan érveltek a nem kezdetektől való animáció mellett (legyen az valamilyen szervrendszer kialakulásához, funkciójához vagy formájához is kötve) (*Sgreccia–Laffitte, 2006*). Alszeghy Zoltán SJ nemzetközi hírű teológus szerint: „Új ént csak Isten új teremtése hívhat létre. Isten mindig megadja a lelket, ahol a személyes lét hordozására képes anyagi szervezet van jelen. Nincs lélek, mielőtt ember lenne, és nincs emberi szervezet, mielőtt lélektől éltetett ember lenne. *Ami létrejön, a testi és lelki sikon létező ember.*” (*Alszeghy 1979, 89.*) Felesleges keresni az animáció pillanatát, az ember kontinuum: elkezd fejlődni, és „nem embernek fejlődik, hanem emberként” (*Blechsmidt, 1984*).⁵

⁵ ERICH BLECHSCHMIDT német embriológusprofesszor gondolata: „Der Mensch entwickelt sich nicht zum Menschen, sondern als Mensch. Er wird nicht Mensch, sondern ist Mensch... in jeder Phase seiner Entwicklung, von der Befruchtung an.”

MESTERSÉGES VAGY TERMÉSZETES SZELEKCIÓ?

Tudjuk, hogy a megtermékenyített petesejtek egy része úgy távozik, hogy nem ágyazódik be; akkor mégis miért aggódunk mi a zigóták miatt, ha természetes körülmények között sem marad meg mindegyik? Itt ismét aláhúznám a természetes körülmények között szavakat: miért jogosítana fel bárkit is a mesterséges szelekcióra a természetes szelekció?

Az újraélesztés során is használjuk az orvostudományt. Ott lehet mesterséges eszközöket alkalmazni, csak az asszisztált reprodukciós eljárásoknál („lombiknál”) nem?

Az orvostudomány eljutott odáig, hogy sok esetben sikeres reanimációs kísérletet tud végrehajtani. Újraélesztés technikai eszközökkel. Miért nem ellenzi ezt is az Egyház? Mert itt a már létező gyógyításáról van szó, nem pedig egy új élet létrehozásáról mesterséges körülmények között. Ez ugyanolyan természetes, mint például az örökbefogadás. A már létező személy új életet kap.

Mindezek figyelembevételével az Egyház asszisztált reprodukcióval kapcsolatos álláspontjában védeni szeretné a történet résztvevőit attól, hogy olyan folyamatnak vessék alá magukat, ahol nem minden emberi lény van méltóságának megfelelő biztonságban, ahol a család, a házaspár szexualitásának integritása vagy a humánembrió védelme sérül. A mesterséges helyett pedig olyan természetes alternatívákat ajánl az élet továbbadására, mint a NaPro Technológia, a Creighton-módszer, a Keresztény Családi Centrum nyújtotta lehetőségek, emberi körülmények között, figyelembe véve az egyszeri, megismételhetetlen, egyedi személy méltóságát, úgy is, mint Isten ajándékát.

Az Egyház a terméketlenséggel küzdő párok számára azért is keresi a természetes utakat, hogy ne kelljen magukat és esetleges embrióikat természetellenes helyzetbe hozniuk. Az életet meghatározó döntések mögött a 2000 év tapasztalata mellett az adott tudományterületekhez tartozó szakemberek véleménye áll.

GENETIKAI VÁLTOZÁSOK A TERMÉSZETESHEZ KÉPEST

A Hittani Kongregáció 2008-ban kiadott *Dignitas personae* című instrukciója részletes vizsgálatnak veti alá a ma használatos asszisztált reprodukciós technikákat. Itt az embriók élete mellett a személyesség érve is szerepet kap: az ember nem kezelhető egyszerűen az állattenyésztésben bevált technikákkal (pl. mesterséges inszeminációval), egész egyszerűen azért sem, mert a nemzésben nem pusztán ivarszervek, hanem emberi személyek vesznek részt. Ez tehát testi-lelki folyamat, mely nem redukálható pusztán testi folyamattá a személy eldologiasulásának veszélye nélkül. Az ICSI (intracitoplazmatikus spermainjekció) esetében a mesterséges szelekció dominál: az orvos által kiválasztott petesejtbe az orvos által kiválasztott spermium kerül egy mikrokapillárison keresztül. A természetől ebben is eltér a megtermékenyülés, ennek az ember további életére, illetve a populáció genetikai állományának változására lehetnek még beláthatatlan következményei. A Humán Reprodukciós Adatbázis 2014. évi jelentése alapján hazánkban lejelentett összes eljárás (IVF+ICSI) 76%-a ICSI-vel történt (OBDK Éves jelentése, 2014-ről: 6197 esetből 4722 ICSI eljárás). Frissebb statisztikai adatok sajnos nem hozzáférhetők. Valószínűsíthető, hogy az ICSI technika ilyen nagy arányban történő alkalmazásának pusztán pénzügyi okai vannak.

Egyébként önmagában az IVF (in vitro fertilisatio) evolúciós hatásaihoz is fűződnek kérdések, erre Roska Péter atya egy korábbi írásában hívja fel a figyelmet a *Human Reproduction* orvosi folyóiratban közölt kutatás nyomán (Hanevik et al., 2016 idézi Roska 2017). Más spermiumok jutnak ugyanis szelekciós előnyhöz lombikban (ti. rövid hatótávolságúak inkább), mint a természetes körülmények között (itt a nagyobb, hosszú hatótávolságúaké az előny).

LEHETSÉGES LELKI HATÁSOK?

Ami a „lombik” lehetséges lelki hatásait illeti, Molnár Judit pszichoterapeuta, a Vadaskert Gyermekkorház munkatársa még 2010-ben így nyilatkozott:

„Azt, hogy leszívtak egy csomó petesejtet, majd valahány zigótát visszapakoltak annak idején, ezt 2 éves gyermek már lejátssza egy terápiás helyzetben, a nagyobbak, 3-5 évesek pedig rajzokon jelenítik meg pontosan. Meg nem született testvéreikről is tudnak, azokról is, akik a fagyasztóban vannak, amiről a szülők szerint kapott ismeretük nem lehet.” A *Hetek* című napilap e cikke szerint: „Szélsőséges esetek is ismeretesek, amikor a kisgyerek olyan képzettől szorong, hogy a szülei meg akarják őt ölni, és ez akár az álmaiban is megjelenik.” (Fabini, 2010.)

Más pszichiáterek ezt a hatást vitatják. Mindenesetre kérdés lehet – ha valóban létező hatásról van szó –, hogy epigenetikai hatás vagy a család kollektív tudatából érkezik meg a gyermekhez ez a cseppet sem építőnek látszó hatás. Ez még csak a gyermekekre és nem a szülőkre és egymással való kapcsolatukra gyakorolt hatást jelenti.

KERESZTÉNY LOMBIK?

Ha csak a fagyasztás lenne a probléma, feltehetnénk a kérdést, mi lenne, ha csak annyi petesejt kerülne megtermékenyítésre, amennyit be is ültetnek? Méhen kívül egy embrió élete igen kockázatos – a fent leírt elméleti háttér mellett olyan gyakorlati veszélyekkel találkozhatja szemben magát, aminek egyébként nem lenne kitéve. Nincs biztonságos lombikeljárás, a zigóták (létrejöttük pillanatától a transzfer befejezéséig, ill. a beágyazódásig) életveszélyben vannak. Tadeusz Wasilewski lengyel nőgyógyász 14 évig végzett asszisztált reprodukciós eljárást Lengyelország első lombikklinikáján, majd rádöbbenve, hogy az embriók az ő első páciensei, megismerve a NaPro Technológiát váltott a helyreállító orvoslásra, és most már csak ezt alkalmazza. A *Gyermekáldás természetesen* című könyv egy fejezetet szentel a katolikus lombik lehetetlenségének, ahol az eljárást a korábban lombikprogramban dolgozó orvos részletesen elemzi. A nőgyógyász elmondja, hogy a zigóták a megtermékenyüléstől számított 3–5 napig méhen kívül vannak akkor is, ha a fagyasztás elmarad. Az ötnapos embriók nagyobb valószínűséggel ágyazódnak be, de náluk a fertőződés veszélye is nagyobb, a harmadik napon beültetett embriók kisebb eséllyel fertőződnek meg, de kisebb eséllyel is ágyazódnak be (Schaffler, 2017).⁶

⁶ A könyv mindenki számára elérhető itt: https://ujember.hu/wp-content/uploads/2019/02/Na_Pro.pdf

KÉPES BESZÉD – „ÉS KETTEN LESZNEK EGY TESTTÉ”

Minden technikai megközelítés mellett mintha a XXI. század emberében egy ősi bizalmi válság erősödne fel, meggyengítve a szövetség Istenébe, és így a Krisztus-Egyház felbonthatatlan szövetségét jelző házasság szentségébe vetett hitet. A házasság kizárólagossága, a másik fél mint Istentől kapott segítőtárs (*Ter 2, 18*) és az ajándékozás lehetősége került megkérdőjelezésre. Lehetek-e ajándék valakinek? Születhet-e ebből élet? A gyermekre vágyók lelkigyakorlatán gyakori helyzet, hogy a házaspár egy nem létező vágyott jóra fókuszálva szem elől téveszti a társával való megajándékozottságát, vagy éppen megkérdőjelezi saját ajándékozhatóságát, s ez elbizonytalaníthatja őket egymáshoz való kapcsolatukban is. Ilyenkor papként az áldottságukban erősíthetjük meg őket, személyes szentségi áldást adva, illetve segíthetünk nekik újra egymásra találni. Szent II. János Pál a Szentháromságot Szent Ágoston nyomán mint a személyek közösségét az Ajándékozó-Ajándékozott-Ajándék analógiával közelíti. Az ember istenképisége a kölcsönös önajándékozásban, az őszinte, teljes önátadásban nyilvánul meg. Ahogy az Atya adja magát a Fiúnak, a Fiú mindent visszaad az Atyának, kettejüktől származik a Szentlélek, úgy lehet az Isten teremtő művében részt vevő emberrel is. A férfi titka a nőben, a nőé a férfival szemben tárul fel és vezet el az atyasághoz, illetve anyasághoz.

...HOGY MŰVELJE ÉS ŐRIZZE MEG

„Fogta tehát az Úr Isten az embert, és az Éden kertjébe helyezte, hogy művelje és őrizze meg” (*Ter 2, 15*). „Elzárt kert vagy, mátkám, húgom, elzárt kert, lepecsételt forrás” (*Én 4, 12*).

Az *Énekek énekében* a vőlegény elzárt kertnek, lepecsételt forrásnak nevezi a menyasszonyt. Az asszony méhe zárt kert, mely az ő titkának és Isten titkának hordozója, az élet forrása lehet. Senki sem kerül olyan közel ehhez a titokhoz, a másikhoz, mint a házaspárok egymáshoz. A férfit az Úr a kert őrzésével bízta meg. Ez jelenti az Éden őrzését, és vonatkozhat az asszonyra is (Szent II. János Pál 1984 = *Giovanni Paolo II, 2009, 448*).

Ádám az a férfi, akit Isten az Édenbe helyezett, hogy művelje és öntözze azt, a Paradicsomkert pedig jelentheti egyszerre az ősi állapotot és az anyaméhet is (elzárt kert, lepecsételt forrás). Ahonnan a gyermek érkezik a férfi segítségével – egymás önátadásából, amikor a házaspár archetipikus élményben ismeri fel a „hozzáilló segítőtársat”: „Íme, ez végre csont az én csontomból és hús az én húsemből...” (Ter 2,23.) Ugyanakkor ott a kertben a tiltott gyümölcs is, mely az ember megkísértésének és bizalmatlanságának szimbólumává vált – Isten valamit el akar venni, valamit nem akar odaadni, elveszem tehát, mert lehetséges megtennem. A tiltott gyümölcs leszakítása bizalmatlanságot, törést, kétségeket hoz az ember életébe: törést Istennel, társával, önmagával, a világgal és a természettel szemben (ld. evolúciós kérdések). Ez egyúttal kiüzetés a paradicsom biztonságából.

A gyerekekről a Biblia nem mint jogról, járandóságról vagy tulajdonról, hanem mint Isten ajándékáról nyilatkozik (126. zsoltár). A zigóta kihozatala a természetes folyamatból, az anyaméh védelméből, a paradicsomból való kiüzetéshez hasonlítható. Technikailag a gyümölcs ott van és megszerezhető (pl. asszisztált reprodukciós technikákkal).

A kiüzetésbe az ember nem feltétlenül hal bele, de sérül a kapcsolata Istennel, a házastársával, önmagával és a természettel. Felmerülhetnek olyan kérdések a házastársakban, később a gyermekben is, hogy szerethető vagyok-e így is? Elítélnék? Gyászfolyamatok sora indulhat el (és maradhat befejezetlen) a be nem ágyazódó vagy számfeletti embriókkal kapcsolatban. A férj alig tudja megfogalmazni, mi is történik velük, kisebbségi és tehetetlenségérzéssel küzdhet. A házastársak előtt már csak a vágyott gyermek képe lebeg, akiért mindent megtesznek. És igen, ha érkezik is... mi történik ezalatt a kapcsolattal? A szereplőkkel? Hogyan változik önbecsülésük, hogyan néznek egymásra? Mernek egymással beszélni? Hányszor élük át a „mindent megtettem-e” kérdését? Ki mondja meg, hol a határ?

Többek között ezen hatásoktól óv az Egyház, támogatva azokat a kutatásokat, melyek az egészség helyreállítására és megőrzésére törekednek (NaPro Technológia, FEMM, Keresztény Családi Centrum). Ezért áll meg ott, ahol a házastársi szövetséget, az istenképiséget és a paradicsomi kezdetet veszélyeztetve érzi, miközben töretlenül hisz Jézus ígéretében: „Én azért jöttem, hogy életük legyen, és bőségben legyen.”

IRODALOM- ÉS RÖVIDÍTÉSJEGYZÉK

- Alszeghy Z. (1979). *A kezdetek teológiája*. (Teológiai kiskönyvtár II/6.) Róma. 80–92.
- Blechsmidt, E. (1984). *Wie beginnt das menschliche Leben – Vom Ei zum Embryo*. Christiana-Verlag, Stein am Rhein.
- Borsos A. (1999). Meddőség és fogamzásgátlás. In Papp Z. (szerk.) *A szülészet-nőgyógyászat tankönyve*. Semmelweis Kiadó, Budapest. 169–194.
- Carson, S. A. & Kallen, A. N. (2021). Diagnosis and management of infertility: A review. *Jama*, 326(1), 65–76.
- Csépányi G., Takács R. & Eredics G. (2020). Remény gyermekre vágyó házaspároknak. – Lelki gyakorlatos hétvégék Mátraverebély-Szentkúton. *Embertárs*, 18(2), 178–194.
- Doroski, D. M. (2014). How *Humanae vitae* has advanced reproductive health. *Linacre Quarterly*, 81(3), 286–294.
- DP = Hittani Kongregáció (2008). *Dignitas personae* (instrukció). https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20081208_dignitas-personae_en.html (Utolsó megtekintés: 2022. november 11.)
- DV = Hittani Kongregáció (1987). *Donum vitae* (instrukció). <https://regi.katolikus.hu/konyvtar.php?h=187#N23> (Utolsó megtekintés: 2022. november 11.)
- Fabini P. (2010). Mesterséges gyerekek lelki problémái. *Hetek.hu, Háttér*, 2010.10.08. XIV/40 https://www.hetek.hu/hatter/201010/mesterseges_gyerekek_lelki_problemai (Utolsó megtekintés: 2022. november 11.)
- Ferenc pápa (2014). *Ferenc pápa beszéde az olasz katolikus orvosokhoz*. http://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2014/november/documents/papa-francesco_20141115_medici-cattolici-italiani.html (Utolsó megtekintés: 2022. november 11.)
- Giovanni Paolo II (2009). *L'amore umano nel piano Divino*. Pontificio Istituto Giovanni Paolo II Per Studi su Matrimonio e Famiglia. Ed. G. Marengo. Libreria Editrice Vaticana.
- Hanevik, H. I., Hessen, D. O., Sunde, A. & Breivik, J. (2016). „Can IVF influence human evolution?”. *Human Reproduction* 31(7), 1397–1402. <https://www.magyarKurir.hu/hirek/mit-jelent-valoban-az-emberi-elet-partjan-allni-gyermektelenség-fajdalmas-kihivasaiban>. (Utolsó megtekintés: 2022. november 11.)
- Papp Z. (1999, szerk.) *A szülészet-nőgyógyászat tankönyve*. Semmelweis Kiadó, Budapest.
- Roska P. (2017). Mit jelent valóban az emberi élet pártján állni a gyermektelenség fájdalmas kihívásaiban? *Magyar Kurír*. <https://www.magyarKurir.hu/hirek/mit-jelent-valoban-az-emberi-elet-partjan-allni-gyermektelenség-fajdalmas-kihivasaiban> (Utolsó megtekintés: 2023. április 29.)
- Schaffler, O. (2017). *Gyermekáldás természetesen*. Új Ember.
- Sgreccia, E. & Laffitte, J. (2006). *L'embrione umano nella fase del preimpianto – Aspetti scientifici e considerazioni bioetiche – Atti della Dodicesima Assemblea Generale della Pontificia Accademia per la Vita*. LEV.

Internetes források

cikluskovetes.hu (Utolsó megtekintés: 2022. november 11.)

NaPro Technológia = <https://www.termekenyvagy.hu/napro-technologia> (Utolsó megtekintés: 2022. november 11.)

Országos Betegjogi Dokumentációs Központ (2014). https://www.obdk.hu/UserFiles/ivf_jelentes_2014.pdf (Utolsó megtekintés: 2022. november 11.)

Rekonstruktív reproduktív medicina. <https://www.google.com/search?q=RRM+Simmelweis&oq=RRM+Simmelweis&aqs=chrome69i57j33i16012.13410j0j15&source-id=chrome&ie=UTF-8> (Utolsó megtekintés: 2022. november 11.)